

3. Гьячче В. Тоталитаризм: позорная история дутой концепции / В. Гьячче // Left.ru .– 2006р. –№11.– 20 с.

4. Давидов Ю. Ханна Арендт и проблема тоталитаризма. Новое и старое в теоретической социологии/Давидов Ю. Н – Москва: Дно, 1999. – 160 с.

5. Чабанна М. Цензурна політика тоталітарної держави та ідеологічний монізм /Чабанна М. – Київ : Просо, 2005. – 106 с.

Моїсеєва А.С.

заступник директора

ТОВ «ТК Джейран»

СИМВОЛІЧНИЙ ВИМІР ПОЛІТИЧНОГО ЖИТТЯ В УКРАЇНІ

Послаблення традиційних устоїв державного регулювання соціально-політичних відносин, яке стало наслідком глобальних трансформацій, актуалізувало посилення використання арсеналу символічних ресурсів в українській політиці. Спроби подолання базового протиріччя між процесами глобалізації та курсом України на розбудову повноцінної національної держави виявили домінування деструктивної складової реалізації символічної політики.

Протягом декількох десятиліть поглиблення поляризації українського суспільства, відсутність єдиної системи цінностей та політичної ідентичності призвели до загострення геокультурних відмінностей між Заходом та Сходом України. Насаджування та «вдала (з точки зору технології) трансляція» політичних міфів, масова ціннісна дезорієнтація, втрата ідейних орієнтирів, переформатування соціокультурного простору поглибили протиріччя у сприйнятті зовнішньополітичного курсу держави.

В умовах становлення глобального світопорядку будь-яка держава, українська зокрема, змушена відстоювати свою територіальну цілісність, політико-економічну незалежність, свої символи, на які постійно спрямована зовнішня експансія з боку різних форм культурно-ідеологічної уніфікації.

Політичні символи, які впливають переважно на емоційну складову людської сутності, є потужним інструментом здійснення політичної влади через значний потенціал психологічного впливу, адже люди інстинктивно

вірять в їх важливість. Варто визнати, що навіть політично компетентні люди реагують на міфообрази. По-перше, людина не може бути компетентною абсолютно у всіх сферах людського буття, по-друге, людина апріорі живе в полоні своїх міфів, архаїчних цінностей, присутніх в культурі, семантиці рідної мови.

Символи, які використовуються державою, партіями, громадськими організаціями тощо, можуть сприйматися індивідом як агресивні або заспокійливі, динамічні або такі, що характеризують сталість, стабільність. Однак, незначна зміна кольору або доданий легкий штрих можуть змінити сприйняття символу.

За часів становлення української державності переконання громадськості у дієвості політичної влади вдало відтворювалось за рахунок зовнішніх показників. Нажаль, у діяльності політичної влади існував лише віртуальний образ «реформ». Не віддзеркалюючи соціальну реальність, символи, в силу історичного досвіду та політичної інерції спільноти, замінили саму реальність. «Спекуляції на термінології, як стверджує С. Балабан, дозволили не лише переконати частину українського суспільства в проведенні якихось позитивних перетворень, але й нав'язувати елементи російської моделі керованої (або фасадної) демократії з президентом-арбітром на чолі держави, формуючи символ всесильного батька-президента» [1].

Суперечливість символічної складової політичного життя полягає у двох найбільш принципових тезах: а) редукціонізм відображення політичної дійсності та формування громадської думки; б) маніпулятивність, навіювання масам різного роду ілюзорних ідей, що здатні приносити користь владі чи певному політичному суб'єкту. Вона (суперечливість) поглиблюється у кризові та перехідні для суспільного розвитку періоди.

Для більшості українців на першому місці залишаються проблеми елементарного виживання. Тому і сьогодні символічна політика на тлі економічних та політичних криз сприймається певною частиною населення як формальна ознака держави. А старі символи, пов'язані з минулим перебування у складі СРСР, асоціюються зі стабільністю і порядком та сприймаються як власні.

Значну роль символіка відіграє і в побудові партійного іміджу, здійснюючи функцію ідентифікації партійного бренду у свідомості громадян. Найбільш структуровані політичні партії в Україні достатньо активно використовують кольоровий елемент в побудові своєї діяльності. Так, партії націоналістичного спрямування використовують агресивне

поєднання кольорів, партії екологічного спрямування будують символіку на використанні зеленого кольору.

Партійна символіка стає технологією впливу на громадську свідомість і психіку виборців, які все частіше при голосуванні надають перевагу символічним діям, ритуалам політиків перед програмою та якісними здібностями останніх.

Потужним засобом формування символічної політики є політичний міф, який пояснює соціальну дійсність, визначає потреби, моделі поведінки соціальних суб'єктів. Його значущість, стверджує Е. Кассіерер, полягає у тому, що міф не може бути викреслений з підсвідомості людини. Він може бути перебувати або у пригніченому, або підкореному стані, для того щоб у певний час зайняти панівне положення в умах та настроях мас [2, с. 158].

Цілком логічно, що актуалізація міфу про «відмінність Заходу та Сходу України», про «бандерівців», «неофашистів», про те, що «Донбас годує всю Західну Україну» тощо спровокувала воєнний конфлікт і посирила кризу в країні. Соціальну напругу в українському суспільстві викликає і мовне питання. У той же час вирішення конфліктних ситуацій в сучасній Україні за допомогою символів може відбуватися тільки за умови, коли останні не виступають конфліктними символами.

Різні ідеологічні, геокультурні відмінності при посиленні недовіри українських громадян до центральної влади та її представників на місцях стали підґрунтям для сприйняття державних українських символів з боку певної частини представників східного регіону як конфліктних. У той же час після протестних виступів на Майдані у жовтні 2013-лютому 2014 рр. державні символи України стали максимально значущими для значної частини громадян країни, визиваючи патріотичні почуття, і посприяли посиленню національної інтеграції українського суспільства.

Однак, відсутність об'єднуючого національного міфу, вважає Н. Пашина, зберігає і поглиблює розкол суспільства, знижує вірогідність дієвості механізмів державницької ідентичності для об'єднання і консолідації українського суспільства. Саме тому пояснення у тому, що відбувається навколо, українці активно шукають за допомогою глобальних, так званих «привнесених» міфів про свободу, про вільний ринок і конкуренцію, про демократію, про середній клас, про стабільність тощо [4, с. 96].

Пошуки створення свого особливого специфічного, спрямованого на єднання нації з метою розвитку країни, політичного міфу тривають. Ряд українських вчених та аналітиків пропонують власні моделі формування

об'єднавчих засад українського суспільства. Так, пропонується створення та підтримка міфу про ефективність, добробут та самоцінність маленького українця [3]. С творення такого міфу пов'язується, перш за все, з вихованням політичної еліти, яка слугує взірцем поведінки для пересічного громадянина [5]. На думку ряду аналітиків, потрібно приділяти більше уваги загальним для всіх регіонів України проблемам, вирішення яких здатне об'єднати схід і захід країни на зразок проблеми боротьби з корупцією [5].

На сучасному етапі політична еліта України не здатна нав'язати потрібний або дооформити вже існуючий політичний міф. Це і стало однією з причин поглиблення кризи політичної системи, зниження легітимності влади, поставило під загрозу існування українську державність та територіальну цілісність.

Конструктивний потенціал символів полягає у використанні їх, коли необхідно продемонструвати силу єдності та згуртованості соціальної групи. Його використання у політичній діяльності має бути спрямоване на підвищення рівня власної легітимності політичного режиму, досягнення позитивних результатів економічних перетворень, подолання проблеми когнітивного дисонансу українського суспільства.

Література

1. Балан С. Символічна політика [Електронний ресурс] / С. Балан. – Сайт електронного видання «Українська правда». – Режим доступу до ст. : <http://www.pravda.com.ua/articles/2012/05/30/6965594/?attempt=1>. – Назва з титул. екрану.
2. Кассирер Э. Техника современных политических мифов / Э. Кассирер // Вестн. Моск. ун-та. Сер. 7. Философия. – 1990. – № 2. – С. 153-164.
3. Небоженко В. Миф о политическом «герое» в Украине не сработает [Электронный ресурс] / В. Небоженко // Социальные мифологемы массового сознания и политическое мифотворчество. – Режим доступа: <http://dialogs.org.ua/ru/dialog/page81-1322.html>. – Назв. с экрана.
4. Пашина Н. П. Політичний міф як засіб конструювання політичної ідентичності / Н. П. Пашина // Грані. – 2012. -№ 11 (91). – С. 92 – 97.
5. Украина между мифом и реальностью [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.ukrrudprom.ua>. – Назв. с экрана.